herpy

GECKOR

Western banded gecko

Coleonyx variegatus

En liten, smal ökengecko från sydvästra USA och nordvästra Mexiko, med silkeslent skinn, rörliga ögonlock och band i gult och brunt. Den blir bara 10-15 cm, svänger svansen upp över ryggen som en skorpion när den jagar, och behöver ett varmt, torrt terrarium med ett enda fuktigt gömställe.

Familj: Eublepharidae Tidigare namn: *Stenodactylus variegatus; Eublepharis variegatus*

FAKTARUTA

DJURET

Vuxenstorlek	**10-15 cm** total längd inkl. svans
Livslängd	**5-15 år**
Aktiv	**På natten**
Levnadssätt	**Klipplevande och marklevande**
Biotop	**Öken, halvöken och klippterräng**
Svårighetsgrad	**Viss erfarenhet**

SKÖTSEL

Min. terrarium	**40 × 30 × 25 cm** L × B × H för 2 vuxna djur
Temperatur, dag	**24-28 °C**
Värmeplats	**30-34 °C**
Temperatur, natt	**18-22 °C**
Luftfuktighet	**30-50 %**
UVB	**Behövs inte**
Föda	**Insekter**
Hålls	**Ensamma, parvis eller en hane med flera honor**

AVEL

Fortplantning	**Äggläggande**
Kullstorlek	**1-2 ägg**
Kullar per år	**1-3**
Inkubation	**40-50 dagar** vid 27-29 °C

SKYDD OCH PAPPER

CITES	**Ej listad**
EU-bilaga	**Ej listad**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Coleonyx variegatus är en liten, smal och elegant gecko som på många sätt liknar *Eublepharis macularius* i miniatyr. Den hör till ögonlocksgeckorna (Eublepharidae) och har som dem rörliga ögonlock och lodräta pupiller. Huden är mjuk med fina, korniga fjäll utan knölar, huvudet är triangulärt, tårna är långa och tunna, och svansen är insnörd vid roten. Den har inga fästlameller och kan inte gå uppför glas, men den kryper omkring i klippsprickor och ses ibland i buskar.

Grundfärgen är blekgul, rosa eller ljusgrå med ljusbruna till bruna tvärband över kropp och svans, och färgerna varierar mycket från trakt till trakt. Hos unga djur är banden tydliga och hela. Med åldern bryts de upp i fläckar, och enstaka vuxna har bara fläckar kvar. Hanen har en liten sporre på varje sida av svansroten, och det är det enklaste sättet att skilja könen åt.

Vuxna djur blir 10-15 cm inklusive svans och mäter sällan mer än 7-8 cm från nos till kloak. Honorna är ofta något större än hanarna. Vuxna djur väger i genomsnitt omkring 4,6 g, och de nykläckta ungarna är bara ett par centimeter långa. Svansen kan kastas och växer ut igen, men den nya svansen får som regel inte samma bandmönster som resten av djuret.

När geckon jagar eller känner sig hotad krökar den svansen upp över ryggen och viftar med den. Det liknar en skorpion, och i Baja California tror många att djuren är giftiga. Det är de inte, men de äter själva små skorpioner. Blir de gripna kan de ge ifrån sig ett kort, pipande ljud.

Arten beskrevs av Spencer Baird 1858 som *Stenodactylus variegatus*. Artnamnet betyder brokig, och släktnamnet *Coleonyx* är grekiska för slidklo, eftersom klorna sitter i en slida av fjäll. Fyra underarter räknas i dag: *abbotti* från San Diego-trakten, *peninsularis*, *sonoriensis* och huvudformen *variegatus*. De tidigare underarterna *bogerti* och *utahensis* har slagits ihop med huvudformen, eftersom DNA-undersökningar inte kunde skilja dem åt. Uppfödda djur i handeln är sällan bestämda till underart.

Utbredning och livsmiljö

Arten lever i sydvästra USA och nordvästra Mexiko. I USA finns den i södra Kalifornien, södra Nevada, det yttersta sydvästra hörnet av Utah, stora delar av Arizona och sydvästra New Mexico. I Mexiko lever den i Sonora och på hela halvön Baja California, och den anges även från Sinaloa. Den finns dessutom på flera öar utanför Baja California.

I Kalifornien lever nominatformen i öknarna öster om de södra bergskedjorna och mot norr längs Sierra Nevadas östra sida till trakten vid Bishop. Underarten *abbotti* lever i de kustnära trakterna i södra Kalifornien och norra Baja California. Där de två möts finns en smal zon med mellanformer.

> **Naturlig utbredning:** USA och Mexiko.

LIVSMILJÖ

Geckon lever i torra trakter: på slätter med kreosotbuske (*Larrea*), i sagebrush-öknen, i skog av pinjeträd och en och i chaparral. Den föredrar stenigt terräng, men finns också i dyner och torra flodbäddar, från under havsytan upp till omkring 1.500 meters höjd. Den årliga nederbörden är typiskt 30 cm eller mindre, och temperaturen varierar kraftigt mellan dag och natt och mellan årstiderna.

Arten är strängt nattaktiv och tillbringar dagen i hålor och under stenar. Den kommer först fram omkring en halv timme efter solnedgången, så det är mörkret som får fram den. Den är mest aktiv vid 27-29 °C, men kan vara framme från under 16 °C på blåsiga vårnätter till omkring 32 °C. På vintern, normalt från november till februari, går den i dvala. Arten trivs också i städer: i Las Vegas lever vilda djur i sprinklerlådor och vattenmätarbrunnar, där det är fuktigt och mörkt.

Läs mer: Vintervila och årstider

Skötsel

TERRARIET

Arten håller sig mest på marken, så bottenytan betyder mer än höjden. Ett eller två djur ska ha ett terrarium på minst 40 × 30 × 25 cm, så att det finns plats för en tydlig värmegradient och ett val mellan torrt och fuktigt. Större är bättre. Fler djur kräver mer plats och fler gömställen.

Använd en botten av sand eller en blandning av sand och torv i ett tunt lager, så att honorna inte kan gömma äggen för dig. Ge många gömställen, både torra och ett enstaka fuktigt. Platta korkstycken är ett bra val: de är lätta, efterliknar de stenar som djuren gömmer sig under i naturen, och gör ingen skada om de välter. Använder du sten ska den ligga så stabilt att den inte kan falla ner över ett djur. Levande växter gagnar inte arten och kan utelämnas. Locket ska sluta tätt, för djuren är små och snabba. Glasterrarier med nätlock håller dåligt på värmen och måste ofta värmas både underifrån och ovanifrån.

TEMPERATUR

Arten tål stora svängningar, men behöver en tydlig gradient så att den själv kan välja. Håll 24-28 °C i terrariet på dagen och ett varmt område på 30-34 °C. Börja hellre vid 30-32 °C än vid den övre gränsen. På natten får temperaturen sjunka till 18-22 °C.

Värm hellre med en värmematta eller värmetejp under en tredjedel till hälften av botten än med en lampa, eftersom lampor torkar ut terrariet. Styr värmen med en termostat och mät temperaturen inne i gömställena. Använder du en lampa ska den vara röd eller ljuslös så att den inte stör djuren.

På vintern vilar djuren i två till tre månader, som de gör i naturen. Stäng av värmen och låt djuren vila vid 17-19 °C utan foder. De ska alltid ha vatten, och det är en bra idé att titta till dem varje vecka.

Läs mer: Värme och temperatur

LUFTFUKTIGHET OCH VATTEN

Arten kommer från trakter med mycket lite regn och förlorar bara lite vatten genom huden. Per gram kroppsvikt avdunstar den bara omkring en femtedel så mycket vatten som den nära besläktade *Coleonyx mitratus* och bara något mer än *Eublepharis macularius*. Luften i terrariet ska därför vara torr, och botten får inte hållas blöt.

Geckon behöver däremot ett fuktigt gömställe, som den använder vid hudömsningen och ofta också som äggläggningsplats. Gör det av en sluten plastlåda eller en lerkruka med ett ingångshål och fuktigt substrat, och håll det fuktigt. Det räcker att spraya ett hörn av terrariet en till två gånger i veckan. Ställ alltid fram en låg skål med färskt vatten. Luftfuktigheten är inte dokumenterad för arten; håll 30-50 % i resten av terrariet. Det viktigaste är att djuret kan välja mellan torrt och fuktigt.

Läs mer: Luftfuktighet, sprayning och ventilation

LJUS OCH UVB

Arten är strängt nattaktiv och tillbringar dagen i gömställen. UVB är inte nödvändigt när insekterna pudras med kalk och D3-vitamin, och det avråds för de ökenlevande *Coleonyx*-arterna. Värmekällan kan gott vara ett ljuslöst värmeelement.

Ge djuren en naturlig dygns- och årsrytm med ljus på dagen och helt mörker på natten. 12 timmars ljus på sommaren är en bra utgångspunkt, och under vintervilan skärs dagslängden ner till under 8 timmar. Undvik starkt ljus, som får djuren att gömma sig, och tänd inte ljus på natten.

Läs mer: Ljus och UVB Läs mer: Kalk, vitaminer och tillskott

UTFODRING

Geckon lever av levande insekter. Medelstora mjölmaskar kan vara grundfoder, och syrsor, vaxmott-larver och små kackerlackor ger omväxling. Bytet ska vara mindre än avståndet mellan djurets ögon, så de små ungarna kräver mycket små insekter. Många djur tar mat från en pincett, och det minskar risken att de sväljer bottenmaterial.

Vuxna djur matas ungefär tre gånger i veckan med så mycket de vill äta. Pudra insekterna vid varannan utfodring med ett bra kalk- och vitamintillskott med D3-vitamin. Gutloading hjälper bara om foderdjuren får en ordentlig pulverprodukt, för frukt och grönt ensamt ger dem inte tillräckligt med kalk. En liten skål med kalkpulver i terrariet är dessutom en bra idé, för just den här arten slickar gärna i sig det. Under vintervilan får djuren inget foder.

Läs mer: Foderdjur: hållning och avel

BETEENDE OCH HANTERING

Geckon är skygg och snabb, särskilt vildfångade djur, och kastar lätt svansen om den känner sig hotad. Den är mest ett djur att iaktta. På kvällen kommer den fram och jagar med svansen krökt upp över ryggen. Den kan också vara nyfiken och aktiv, och en del djur tar mat från fingrarna. Ska du hantera den, håll den lågt över bordet eller golvet och ta aldrig tag i svansen.

Hanar får inte hållas tillsammans, eftersom de inte tål varandra. En hane kan hållas med en eller flera honor, och grupper av honor fungerar som regel. Honor kan dock stressa varandra, så håll utkik efter oro och skilj djuren åt om något mår dåligt. Det säkraste är enstaka djur eller ett par med känt kön. Små ungar kan inte alltid könsbestämmas, så håll dem åtskilda eller under uppsikt så att unga honor inte paras för tidigt.

Läs mer: Köp av djur: uppfödda djur, vildfångst och transport

Avel

KÖNSMOGNAD OCH KÖNSBESTÄMNING

Hanarna känns igen på de två små sporrarna vid svansroten och en rad porer framför kloaken, som syns redan hos unga hanar. Honorna saknar båda delarna. Djuren kan vara könsmogna från omkring 8 månader, och djur över ca 5 cm från nos till kloak räknas som vuxna. Honor bör dock inte lägga ägg för tidigt, eftersom de först ska bygga upp kroppsmassa och reserver. Vänta därför tills honan är fullvuxen och i gott hull innan hon sätts i avel. En vuxen väger typiskt 4-5 g.

PARNING

I naturen parar sig djuren i april och maj efter vinterdvalan, och i fångenskap får man flest ägg om man efterliknar den. Låt djuren vila två till tre månader från slutet av november vid 17-19 °C, med kortare dagar och inget eller mycket lite foder. Från mitten av februari höjs temperaturen och dagslängden igen, och djuren matas fritt. Parningen sker på natten och varar bara några sekunder. Hanen biter honan i nacken, och det är normalt.

Honor kan lagra sperma i flera månader, och hos den nära besläktade *Coleonyx mitratus* har befruktade ägg lagts ett helt år efter parningen. Det är en god anledning att inte låta djuren gå ihop slumpmässigt.

ÄGGLÄGGNING OCH KULLAR

Honan lägger ägg från maj till september. I naturen blir det en till tre kullar på normalt två ägg, och många honor lägger två kullar per år. Äggen syns och kan kännas som två stora, vita ägg genom buken innan de läggs. I fångenskap kan en bra säsong ge flera kullar.

När du kan se äggen ska honan få en äggläggningslåda, till exempel en liten plastlåda med ett hål i locket eller sidan och fuktig, men inte blöt, vermikulit eller sphagnum. Många honor lägger också i det fuktiga gömstället. Kontrollera lådan varje morgon. Substratet i resten av terrariet ska vara tunt, så att du kan hitta ägg som har grävts ner. Ge honan gott om insekter och kalk under hela säsongen, och håll utkik om hon tappar i vikt.

INKUBATION

Flytta äggen till en liten låda med fuktig vermikulit och lägg dem halvvägs nedsänkta utan att vända dem. Vatten tillsätts från sidan så att äggen inte blir blöta. Inkubera vid 27-29 °C och minst 80 % luftfuktighet, och vid den temperaturen kläcks äggen efter 40-50 dagar. Lägre temperatur förlänger tiden.

Vid växlande temperaturer på 24-32 °C kläcks bara 50-60 % av äggen, och många ungar dör sent i utvecklingen. Vid stabila 27-29 °C kläcks långt fler, och könsfördelningen är 1:1. Könet bestäms av könskromosomer och inte av temperaturen, så det kan inte styras, men en stabil temperatur är viktig.

UPPFÖDNING AV UNGAR

Ungarna är mycket små vid kläckningen, och det är den största utmaningen. Både hantering och utfodring kräver omsorg, eftersom insekterna måste vara mycket små. De äter första gången efter första hudömsningen, när de är 5-8 dagar gamla. Ge dem nykläckta syrsor eller larver av mjölbaggen *Tribolium confusum*, pudrade med kalk, och se alltid till att det finns en liten skål med friskt vatten och ett fuktigt gömställe.

Håll ungarna var för sig eller tillsammans med djur av samma storlek, och dela dem när hanarna kan kännas igen. Det har inte publicerats några tillväxtkurvor för arten, så väg dem regelbundet och bedöm utifrån hull och aktivitet. Ungar som inte växer får oftast för lite värme eller för lite kalk.

Hälsa och vanliga misstag

Arten är härdig, men det finns relativt få erfarenheter av den i fångenskap, och förluster beror ofta på okända orsaker. De typiska problemen är:

- Förstoppning efter nedsvalt bottenmaterial. Torkad sphagnum kan sväljas under hudömsningen och vara dödlig. Använd en fast, jämn botten och mata gärna från pincett.
- Förlorad svans vid hantering eller slagsmål. Den växer ut igen, men utan samma mönster.
- Viktnedgång och bristande aptit, som kan sprida sig från djur till djur i en besättning utan att orsaken alltid hittas. Håll därför nya djur i karantän och välj uppfödda djur.
- För lite kalk och D3-vitamin, som ger mjuka ben. Pudra insekterna.
- Ständig fukt i hela terrariet, som ger hudproblem. Arten är anpassad till torra förhållanden.

Ett friskt djur har klara ögon, en fyllig svans och stabil vikt. Sök veterinär med erfarenhet av reptiler om geckon tappar i vikt, slutar äta eller verkar slapp. Djuren är så små att dosering av medicin kräver en erfaren veterinär.

Läs mer: Karantän och hygien

Fråga alltid dina kunniga bekanta

Guiden är ett bra ställe att börja på, men den kan inte ersätta erfarenhet. Djur är olika, och mycket av det viktigaste lär man sig av dem som har hållit arten i åratal. Prata med en uppfödare, en erfaren djurhållare eller en veterinär med kunskap om kräldjur och groddjur innan du skaffar djuret - och igen om något verkar fel.